

Gårmen

6. Rk. Nr. 7 2004

Nye tidender – om gamle emner.

LOKALHISTORISK FORENING for STØVRING KOMMUNE.

Gorm Erik Hjort 1917 – 2003.

Gorm Erik Hjort var gammel Støvringdreng, som skønt han ikke har boet i byen siden han fik sin studentereksamen fra Aalborg Katedralskole, følte en stærk tilknytning til den by hvor han var vokset op.

Igennem en lang årrække sendte han troligt en mængde materiale til vort arkiv. Ting han havde oplevet, læst eller hørt fra andre skrev han ned og sendte, enten i store kuverter eller som mails via den komputer, som han tidligt havde anskaffet sig.

I begyndelsen af december sidste år ringede han for at aftale et møde, idet han ville have at hans materiale skulle forblive samlet på vort arkiv. På grund af hans meget fremskredne sygdom blev mødet allerede berammet til et par dage efter. Det var en mandag formiddag vi mødtes på arkivet. Hans datter og svigersøn havde kørt ham herop, og vi fik lavet en aftale om afleveringen. Søndagen derefter døde han.

Hjort der var uddannet ingeniør, var søn af læge Arne Hjort og dennes hustru Erna, født Gravenhorst. Læge Hjort praktiserede i Støvring fra 1916 til 1949. Han var byens første læge og et ret specielt og meget respekteret menneske, som de ældre i byen husker ham. Ved sin ankomst til byen byggede han sig et hus på Viborgvej 11, et af de første huse der blev bygget på den vej.

Foruden Gorm Erik fik lægeparret i 1920 en datter, der fik navnet Inger.

Vi har dykket lidt ned i Gorm Erik Hjorts arkiv og fundet noget af det frem han har skrevet om sin far.

Arne Hjort, læge i Støvring 1916 – 1949.

Af Gorm Erik Hjort.

Far var kategorisk i sine udtalelser. Samtidig var han meget humoristisk og kunne fortælle en historie gravalvorlig, selvom han indvendig måtte more sig over den.

Men både skolens og fars måde at lære historie på, var trods deres store forskelle, begge ret docerende.

I gymnasiet kunne jeg forstå, at far havde ladet sig påvirke af den russiske revolution; men han har lige så lidt som jeg været tilhænger af, hvad der fulgte efter. Min svoger Hans Holm, der er konservativ, fortalte, at han ikke kunne få indrejsevisum til USA på grund af fars forhold.

Far syntes, at det var en uskik, at diskutere politik ved at opføre et teaterstykke. Han mente, at med musik og sang blev det kun til propaganda og ikke til en reel diskussion.

En anden dag udtalte han sig om moral og sagde, at det også var umoralsk at begå en forbrydelse, selvom den ikke blev opdaget.

Han udtalte engang: "Filosoffer lever ikke efter deres filosofi." Man kunne heller ikke efter hans mening opdrage børn. Thi enten skal man opdrage dem til at klare sig, og det kræver, at de må være hårde ved andre, eller også må man opdrage dem til at være gode ved andre, og i så fald kan de ikke klare sig. Begge dele er umoralske, så derfor kan man ikke opdrage børn.

Fars påvirkning på sine børn fik mig til at have en anden mening om opdragelse end han havde. Uanset af, at man ikke kunne opdrage børn, blev vi præget af ham, især blev jeg præget af ham. Min søster blev dog mindre påvirket, men hun kan dog af og til modsige sin mands stærkt konservative, schlyterianske meninger.

En af mine fætre mente, at far var en dygtig pædagog. Min klassekammerat Borch sagde for et par år siden: "Du kom fra et ikke-borgerligt hjem, Gorm Erik, i modsætning til alle os andre, der kom fra borgerlige hjem."

Inger mener, at vi mest blev opdraget af mor og at hun tog sig mest af os.

Jenny Sørensen fra Støvring, der var pige i huset hos os et halvt år, mener, at vi havde et godt hjem. Hun kan huske, at vi spurgte far, når vi læste sprog, om en glose. Far svarede os hurtigt uden at se efter i en ordbog.

t.v: læge Arne hjort

Far var den første i Støvring, der købte en bil - en høj Ford - købt hos mekaniker Gregersen. Han kunne ikke lide selv at køre i bil, fordi der var så meget reparationsarbejde på den, når han var ude at køre. Han syntes derfor ikke at han skulle være bilmekaniker, men læge. Og desuden kunne han ikke have rene hænder, hvis han skulle arbejde med bilen og i haven, i de tilfælde, hvor han skulle behandle patienter.

Indtil han solgte den efter at have haft den en kort tid, var vores pige Karen Hansen fra Annerup chauffør for far. Til brug for nærkørsel købte far i stedet for en Hest. Hesten var en brunrød vallak - en hesterace der oprindeligt stammede fra Vallakiet ved Sortehavet. Hesten havde en hvid plet i manken. Vi kaldte hesten Ib Den var rolig, men ikke særlig hurtig. Far havde kort tid i forvejen været kaldt ud, til en ulykke i Tyvdalen, der er krydset Nibevej og Hobrovej, hvor en mand var væltet med en motorcykel. Da far kom derud, så han nogle mænds, der var kommet kørende med. en hestevogn. Far spurgte dem, om de ville til at flytte den tilskadekomne. Men det var ikke meningen. Da far nu havde behandlet patienten, sagde han, at han også ville have en hest for at være lige så hurtigt som mændene i med hestevognen, Men Vallaken løb nu ikke nær så hurtig som mændenes heste.

Nu da far havde fået en hest, som han ganske vist kunne ride på, måtte han også have en vogn og købte derfor en jumble. En tohjulet vogn med sæder langs vejsiden af vognen så kusken måtte sidde skævt for hesten. De fleste gange vi kørte, var mor kusk. Jumben havde to stjerner mellem hvilke hesten gik. Vi andre gik op i jumben gennem en låge bagerst i jumben.

Til brug om vinteren havde far en slæde. Både hest, slæde og jumble var opstaldet i kroens stald. Kroen havde en kørelade ud mod Aalborgvej med en åben plads sydfor hen til Jernbanegade. Herud for holdt rutebilerne.

Far brugte jumben til sygebesøg, hvor tiden ikke spillede den store rolle. Men jeg tror, at vi mest benyttede jumben til lystkørsel.

Vi kørte ture om søndagen op til Hornum sø, hvor vi badede. Mor, Inger og jeg samt vores unge piger, badede på vestsiden af søen, hvor den var mest lavvandet og havde en fin sandbund. Far skulle derimod bade for sig selv på søens vestside, hvor der er dybere vand. Far var en dygtig svømmer og i øvrigt med sin mindre og tætte krop langt bedre til legemsøvelser end. jeg.

Erna Hjort,.født Gravenhorst

På andre ture tog vi ned i skoven undertiden så langt som til Farsø mose, men i regel kun til Hestdalen. Denne er en smuk lille langstrakt eng ind mellem skoven lige på den anden side af jernbaneviadukten over vejen til gammel Skørping. Mor og Inger blev ved jumben og hesten Ib.

Denne havde far spændt af jumben og bundet, så den kunne græsse. Far og jeg gik derimod langt op i dalen. Far fangede insekter.

Hvis far en hverdag, hvor vi børn var i skole, fik lyst til en tur for at fange insekter, fandt han på at tage nogle af naboernes børn med.. Han kunne godt med børn.

Andre af vores ture gik til Gravlev, hvor vi så besøgte jordmoderen fru Levring. Et par gange var vi da oppe i Oplev krat, hvor der er en åben plads midt i krattet, der blev kaldt Dansepladsen, idet folk havde danset til toner af en af byens musikere, blandt andre murer Kragh.

Inger og Gorm Erik på trinbrættet, Erna Hjort bagi, Karen Hansen chauffør.

I bogen "Danmarks billeder" af fotografen Sigvardt Werner er der et billede fra Oplev Krat. På dette billede sidder to små børn, en dreng på ca 6 år og en pige på 3 - 4 år. Det er billedhugger Bundgaards børnebørn fra Tinbæk mølle, Christian og Elisabeth. Elisabeth døde som 15-årig ved at gå ud foran en bil, da hun og hendes mor vendte hjem med rutebilen fra Hobro.

Da jeg var 14 - 15 år kan jeg fra disse ture huske, at vi kørte op fra Gravlev mod Fløe, (der betyder flod eller fugtig) bevirkede dette ret jævne landskab, der steg op fra Gravlev og ikke særlig smukt, at jeg, der kun kan brumme med en dyb bas, og derfor ikke deltog i Katedralskolens sangundervisning, gav mig til at synge. Jeg sang mest Poul Martin Møllers sang, "Rosen blusser alt i Danas Have"

Jeg har nok lige lært om Poul Martin Møllers kinarejse i 1830, så derfor var jeg blevet forelsket i denne sang.

Jeg mindes ikke, at vi var med far på slædeture om vinteren.

På længere ture benyttede far byen de af byens chauffører, der kørte udlejningskørsel. Han skiftedes til at bruge de forskellige chauffører, da han ikke ville vælge den ene fremfor den anden.

Han var jo læge for alle. Tilsvarende handlede han hos alle byens købmænd..

På en del af disse ture i praksis var vi børn med så jeg fik, da jeg var 15 - 16 år, lært landskabet omkring Støvring temmelig godt at kende. Jeg tegnede nogle kortskitser over disse ture i en notesbog, hvorpå jeg skrev nogle stednavne og årstal. På kortet over Gravlev anførte jeg tillegge navnene på nogle personer.

Da fiskedammene i Gravlev syd for kirken i 1931 blev anlagt af lærer Gustav Hansen fra Aalborg, var jeg meget interesseret heri og tegnede en skitse af dammene. Gustav Hansen var gift med en datter af lærer i Frederiksen i Gravlev. De ligger begravet på Gravlev Kirkegård.

Sommersøndage, hvor vejret var godt, og det så ud. til at der ikke ville komme patienter, lejede far en bil med chauffør, og vi kørte nogle lange ture til Vesterhavet, Blokhus, Løkken eller sydpå til Mariager fjord ved, Bramslev bakker ved Mariager fjord.

De sidstnævnte var med sine enebærbuske spredt ud over bakken der skrånede ned mod Mariager fjord meget smukkere end nu i 1980'erne, hvor der er lavet stier og anbragt forskellige nødvendige skure. Så selvom bakkerne nu er fredede, bliver de på grund af større benyttelse en del slidt. Men det må man tage med, for at folk kan komme ud i naturen. Ligesom de uundgåelige gallerier og cafeterier på det ikke fredede område på bakkens top.

En af vores længere ture gik til Klejtrup, hvor fars fætter Johannes Harbou var dyrlæge. Da Harbou ikke kunne betale sine regninger, flyttede han meget omkring. Vi har også besøgt ham i Sindal. Han og far var klassekammerater på Frederiksberg gymnasium. Men Johannes var endnu mere nervøs end far, og røg ligeledes for meget. Far og Johannes talte meget godt sammen og vidste begge en masse.

Johannes var adelig, så derfor havde han forbindelse med de tyske Harbouer, selvom han og far var lige så meget beslægtet med de tyske Harbouer.

Læge Hjort på hesten Ib, som han anskaffede sig da han solgte Ford'en.

De tyske Harbouer nedstammer fra fars oldefar. De var general Johannes Harbous brødre. De boede som børn i Rendsborg og var opdraget som voksne hos Prinsen af Nør, så de var afhængig af ham og kom derfor på den slesvig-holstenske side i 1848 -50. Min oldefar var derimod kommet i dansk militærtjeneste. Mens han som ung løjtnant havde vagttjenesten hos Prinsen af Nør, kom denne ud forbi vagten 200 m fra denne, og da man ikke skulle gøre honnør, hvis militære var længere borte end 150 m gjorde Harbou ikke vagthonnør. Dette opdagede prinsen og Harbou fik en uges arrest.

Far fortalte engang, at han vågnede ved at høre en stemme råbe: "Kejser Wilhelm er død" Hvis kejseren nu virkelig var død på dette tidspunkt, ville far have troet på tankeoverføring, tilføjede han. Men den tyske kejser Wilhelm den 2. levede i bedste velgående denne dag i Doorn i Holland ivrigt beskæftiget med at hugge brænde. Han var den sidste tyske kejser og blev efter første verdenskrig. Han døde i 1941.

Jeg kan huske, at far mange gange råbte: "Bøh. Bøh." i søvne. Jeg vil mene, at han nogle gange gjorde det med vilje. Jeg og Inger sov sammen med far og mor indtil 1929, da vi fik hver sit soveværelse på loftet. Inger fik det største værelse mod vest, og jeg fik det nordligste af de to værelser mod øst. Det tredje loftsværelse fik vores pige. Men når vi fik gæster, måtte vi flytte nedenunder.

Blandt familiehistorierne om min første barndom - historier, der er en blanding af de voksnes genfortælling og egen erindring i et sådant netværk, at jeg ikke længere skelner, hvad der er blevet fortalt, og hvad jeg selv husker, - springer følgende frem i min voksne erindring.

Da jeg lærte den besværlige kunst at gå, sagde jeg: "holdes hovede", det vil sige at de voksne skulle holde mig på hovedet for at støtte mig, mens jeg gik.

Da jeg var mindre og ikke kunne lide maden, blev jeg madet af far. Han sagde hvergang, han kom med en spiseske mad: "Nu komme der en abe og vil spises." Det kunne også være et andet dyr end en abe. Det skiftede fra mundfuld til mundfuld. Jeg syntes, at det var sjovt og fik maden.

Om aftenen, førend vi skulle i seng, blev vi som små badet i stuen mod nordøst, hvor kakkelovnen stod. Som, badekar brugte vi en zinkbalje, enten den store, lave og runde eller den højere, ovale balje.

Mens vi blev badet læste far op for os af Snorres norske kongesagaer. Det er nok kun mig, der har haft glæde heraf. Det må have været for svært for Inger.

Haveidyl bag lægeboligen, ca. 1925.

Jeg gjorde samme fejl, da jeg læste op for mine børn. Her valgte jeg noget som min ældste datter, Katrin kunne forstå. Det kunne Aase følge med i, ikke Anna, selvom hun og Aase er lige gammel,

Jeg mindes svagt, at far og vores pige Karen engang løb tagfat i haven.

Der findes et fotografi af Karen og far, der løber om tagfat; mens mor og bedstemor ser til fra køkkentrappen.

Engang som tre eller fireårig sad jeg på køkkenbordet og så ud ad vinduet, da mor pludselig væltede, ramt af lufttrykket fra et lyn ude på gårdspladsen. Det morede jeg mig højlydt over, idet det virkede så pudsigt på mig, at jeg gav mig til at grine.

I 1920, da jeg var 3 år gammel, blev min søster Inger født. Jeg sagde da til mor: "Vi har ikke for en skilling plads til lillesøster." Det er nok en meget almindelig reaktion af det ældre barn, at det bliver jaloux på det yngre.

Da jeg havde lært at tale, kaldte jeg mig selv "Ded" og da jeg kom sammen med en anden lille dreng på 2-3 år, kaldte jeg ham, der var søn af dyrlæge Kjellerup- Nielsen, for "Dyre-ded" og mig selv for "Doktor-ded". Kjellerup var dyrlæge i Støvring fra 1915-1921, hvorefter han flyttede til Hjørring.

Far var en fattig; men dygtig læge. Han var kendt for at være en dygtig børnelæge. Han lavede de fleste kemiske analyser selv, da han herved mente, at kunne skønne mere om sygdommens art, end ved at se på analyseresultatet alene.

Ved sin afrejse fra Støvring fik han et brev fra Herman Nielsen i Åbyhøj ved Århus. Herman Nielsen havde været manuduktør for far i studietiden. I brevet skrev Herman Nielsen, at far burde havde udnyttet sine evner som videnskabelig assistent. Far ville nok ikke have egnet sig som læge på et hospital eller et videnskabelig institut unde ledelser af en chef.

Far fortalte mig engang, at han i "Ugeskrift for Læger" havde set beskrivelse af en sygdom som ny. Den sygdom kendte han godt, men troede at alle kendte den.

Far kunne tit blive hidsig, når et eller andet var gået imod ham. Han kunne da smide ting i gulvet. Jeg husker, at mor havde en smuk, sort lervase med fire hoveder for- oven. Jeg troede, at onkel Valdemar Rosenstand havde lavet den. Men min tante Dagmar Gravenhorst havde en lignende, som var fra Hjorth i Rønne, Bornholm. Mors vase smed far en dag i gulvet. Far kunne også finde på, når han havde sine anfald at gå ud af huset. Jeg måtte en dag gå efter ham og få ham med hjem.

Vores tjenestepige Jenny Sørensen i Ishytten fortalte mig en dag, at far var blevet kaldt ud til en dame, der havde hængt sig. Han kom meget ophidset hjem. Han kunne se, at den måde, som damen hang på, ikke kunne skyldes selvmord, men han kunne ikke bevise, at det var drab.

Familien Hjort på udflugt til Vesterhavet. Ca 1923.

Damen havde en lille ejendom ude på heden, som blev passet af en karl. Han havde flere gange bedt damen om at give ham ejendommen. Aftenen før damens død havde han siddet nede på kroen. Pludselig rejste han sig og sagde, at han skulle hjem og fodre dyrene. En halv time efter kom han igen ned på kroen. Men politiet kunne intet bevise.

Jenny fortalte, at hvis vi ikke i fremmede sprog kunne huske en glose, spurgte vi far, som så fortalte os det. Hun mente, at vi havde gode forældre.

Når far var hidsig, græd mor, men uden mor havde far ikke kunnet klare sig, hvad han også selv var klar over.

Mor, Erna Hjort var en stor støtte for far. Hun ordnede det praktiske med huset, sørgede for mad og vask. Mor var glad for dyr, så hun havde et hønsehold på omkring 20 høns. Hertil kom undertiden andre fugle som gæs, kalkuner, dværghøns. Hun holdt også duer og kaniner. Hun passede også haven. Far påstod, at den kunne han ikke hjælpe med, fordi han skulle have rene hænder, når der kom patienter.

I 1928 var mor med min søster og jeg i København på ferie hos moster Ingeborg, da mor pludselig fik et telegram fra far, hvori der stod: "Kom straks hjem. Vi skal flytte." Det viste sig, at en yngre læge Hebel havde sagt til far, at nu kunne far godt pakke sammen, for om nogle dage vil han, Hebel nedsætte sig i Støvring. Det havde far taget på ordet; men mor fik far til at blive. Hebel blev i øvrigt kun få uger i Støvring og flyttede så til Holte. Hebel var som sin broder, der også var læge, meget interesseret i hestesport.

Det ødelagde vores sommerferie hos moster, fordi onkel endnu havde bil og lovet os nogle ture. Vi fik en tur til Værløselejren i Nordsjælland, en militær kaserne, som onkel, der var forhenværende officer fik lov til at besøge. Lejren var hjemsted for de danske militære fly, der blev bombet 9. April 1940 ved besættelsen af Danmark. I 1929 fik moster og onkel en datter og solgte derfor deres bil.

Da under krigen kommunisterne blev interneret i sommeren 1941, ringede politimesteren i Nibe til far og spurgte, om han var medlem af kommunistpartiet. Far svarede nej, da der var for få i Støvring til at danne et parti. Jeg mener nu far mere var humanistisk og socialt indstillet end egentlig kommunist.

Det danske politi internerede flere end tyskerne forlangte. Politimesteren i Nibe var på den rigtige side, hvorimod politimesteren i Aalborg var mere striks. Far syntes, at han godt ville have været martyr. Det syntes vi andre nu ikke. Der skete ham ikke noget.

Interiør fra lægehjemmet. 1917, fru Hjort med Gorm Erik og husets unge pige.

Far: "Min far og hans søskende besøgte ikke hinanden tit, selvom de boede i København. De mødte derimod hinanden i deres forældres hjem i Nyborg i ferierne."

Far kunne ikke lide at gå i teatret. Han var bange for at blive indebrændt. I 1881 havde der været en teaterbrand i Wien, hvor mange mennesker omkom.

Hofteatret på Christiansborg blev derfor lukket. I 1918 blev her teatermuseum, der var oprettet i 1913. Også minder fra lille Amalienborgs brand. Det var et midlertidigt teater opført i Rosenborg have. Ved denne brand omkom flere børn bl.a. Elers'. Han indrettede til minde herom sit kollegium.

Far talte om en brudekaret, der var kørt i Ladegårdsåen ved Aaboulevarden. Der står en mindesten her til minde om begivenheden.

Far talte om den rigtige side af Aaboulevarden dvs. Frederiksbergside og ikke Nørrebroside. Han var fra Frederiksberg, men så jo ikke ned andre. Hollændervej udtalte han "Holnervej".

Mor havde hele tiden i Støvring haft dyr: katte, hunde og høns og duer, og af og til ænder og kalkuner. Det var også hende, der passede haven.

Far sagde, at når der kom tilskadekomne, havde han ikke tid til at rense havesnavs af hænderne, inden de skulle behandles.

Far havde ikke nogen fast konsultationstid, men folk kom, når det passede dem. I begyndelsen benyttede han den midterste stue mod nord, som konsultationsstue, men senere, da vi fik rådighed over hele huset efter 1927, blev veststuen mod nord indrettet til konsultationsstue.

Huset på Viborgvej 11 blev bygget i 1916 af far. Hans far Niels Hjort, der boede i København, havde sendt en arkitekttegning til et hus. Men den kunne man ikke bruge i Støvring. De folk, der skulle kautionere for far, havde blandt andet den indvending, at et hus bygget efter en tegning fra København ikke kunne sælges, hvis far ikke kunne klare sig. Huset blev bygget i udkanten af byen, så dengang var der udsigt til marker. I 1922 var Hæsumvej ikke bebygget, så der var udsigt til de 2 gårde på Hjordalvej fra hjemmet, og Stensgaarden fra vores nord-vindue mod Viborgvej og Hæsumvej. De var begge grusveje. Jeg husker, at vi i regnvejr stod i vinduet i den grønne stue og så ud på regnen, der faldt på gaden. Viborgvej var en grusvej et stykke op i 20erne. Jeg husker også at nogle folk i byen, blandt andet at lærer Hans Povlsen og hans kone Dora gik aftentur opad Viborgvej til Juelstrup Sø. Også Købmand Hans Lillienkjold med kone gik ligeledes denne tur. Søen forsvandt først i 20erne. I 80erne er det blevet mere almindelig at gå lystture. Jeg oplevede således for nogle år siden, hvorledes folk en søndag eftermiddag kom strømmende syd fra og ligesom blev suget ud på engen gennem tunnelen ud på Voldstedvej.

Lægeboligen på Viborgvej 11. 1921. Bygget 1916 af Arne Hjort.

Et af billederne viser et hjørne af vores møbler i stue nr. 2 fra øst mellem døren ind til denne og det ene nordvindue i stue nr 2. Her står et lille nøddeskab, som mor brugte til duge. Ved siden af dette skab står en kommode af mahogni, hvori mor gemte mel, sukker og krydderier. På væggen hænger nogle malerier. Det ene er af K.L. Lundgreen og forestiller en vase med asters. Det er først senere blevet indrammet. Et andet maleri forestiller en mor med et barn gående ved sin side. Dette kan jeg ikke huske. Mor, Erna var glad for dyr, så hun havde både hunde og katte samt fjerkræ. En af kattene lå tit på hendes skuldre, så hun kunne gå ned i byen med den, uden at den sprang af. Mor havde i al den tid, hun boede i Støvring fjerkræ. Hønsehuset var i det nordvestlige hjørne af udhuset. Hønsegården lå langs hele vesthegnet, men tit gik hønsene ude på gårdspladsen. Det meste af tiden havde hun også duer. Hun havde indrettet et dueslag i et rum mod sydvest i udhuset hertil. Duerne havde den sydligste del af hønsegården. Det var lukket foroven med et hønsetrårdsnet, så duerne ikke kunne flyve frit omkring i de fremmede haver. Nogle gange havde hun ænder, gæs eller

kalkuner. Af billederne fremgår det, at efterhånden som haven voksede op, skjulte den udsigten til de omliggende huse.

Far foretog sammen med sin familie nogle eftermiddagsture om sommeren. Vi besøgte således Vesterhavet flere gange. Der er 6 gamle, utydelige fotos herfra, formentlig fra Blokhus og Løkken. De 2 viser en bred strand med både og folk på stranden. Ind mod klitterne er der en bred, tom strand. Et tredje billede er taget oppe fra klitterne ind mod byen. Nede på stranden går der mange mennesker. På de 3 sidste ses den grå klit med en båke og enkelte personer. Hvem disse er, kan jeg ikke se, men formodentligt er nogle af dem familien.

Et yngre og tydelig billede fra 1922 eller 1923 viser vores pige Karen Hansen. Karen står sammen med min søster Inger og jeg foran en fiskebåd. Andre ture gik til Madum Sø eller Hornum Sø. Fra Madum Sø er der 4 billeder. Fra Hornum Sø er der 3 billeder fra 1922 eller 1923, der viser min søster og jeg stående nøgne i vandet sammen med henholdsvis Karen Hansen og hendes søster Edith.

De voksne er iført en sort Badedragt. 1920 gik badedragten fra fra skulder til lidt ned ad lårene. Begge de voksne piger har kortklippet hår, men frisuren er forskellige. Et billede viser Edith stående alene i vandet med en stok i hånden og en cigaret i munden. På andre billeder ses Karen og Edith i haven. På et af dem ses Karen løbende måske forfulgt af far.

Mor, der havde fået åreknuder efter sine fødsler, ser til fra køkkendøren. Fra samme sommerdag i 1923 ses far stående på hovedet.

Der er også et billede af vores lejer, Akselsen dreng, der sidder på sin fars hest. Karen og Edith poserer også fars bil, en høj Ford. Den første bil, som mekaniker Gregers Gregersen solgte i Støvring. Far kørte ikke selv bilen, men lod Karen være chauffør.

På Viborgvej lå lidt inde fra vejen et lille hus, hvor der boede en gammel snedker Aagaard. Han havde lavet nogle havemøbler, en bænke og et bord. Disse arvede mor ved hans død i 1928. Vi lavede en plads til disse møbler i hækken mellem haven og gårdspladsen. Da de var betydelig nærmere end det mørke lindelysthuset fra køkkenet, blev de fra 1929 brugt til ved eftermiddagskaffen.

Gorm Erik Hjort, 1927.

I sommeren 1984 var der nogle brædder, der lå ned mod jorden, alt hvad der var tilbage af de gamle møbler i lindelysthus. Lindene var der, men skåret ned.

Egon Gregersen har fortalt, at han en dag kom op til Dr. Hjort, der var ved at pakke en madpakke til en trængende. Mor sagde: 'Jamen Arne' -det kaldte hun far- "hvad skal vi så have at spise i morgen?" Hertil svarede han: "Vi fik mad i går, så får vi det nok også i morgen."

Far påstod at man ikke kunne opdrage børn. Jeg mente nu, at han opdragede mig på den måde han var, selvom jeg vel ikke troede på alt, hvad han sagde. Jeg var dog påvirket af hans viden, og derfor læste jeg meget, uden dog at kunne nå ham i viden. Jeg spurgte far, hvad han syntes, at jeg burde læse først af hans mange bøger. Jeg læste, fordi jeg selv gerne ville, ikke fordi jeg skulle.

Far citerede engang følgende indskrift, som hans far, Niels Hjort, havde set på en mølle i Tyskland: "Gottes Mühle mahlen langsam, aber trefflich fein" eller på dansk: "Guds mølle maler

langsom, men fortræffelig fint". De to sidste tyske ord betyder næsten det samme.

Gartner Ulrich fik meget tidlig en radio, Vi har enkelte gange hørt radio hos Gartner Ulrich. Engang fortalte han, at man kunne høre radioorkestrets musik før end tilhørerne i salen i København. I 1933, da Hitler bar blevet tysk kansler hørte far og jeg Hitlers tale hos gartner Ulrich.

Min søster, Inger Hjort, gik over til en nabo, fru bager Jensen, for at høre radio. Hverken min mor eller jeg kunne forstå, hvorfor Inger var så meget hos fru Jensen. Mange år senere fortalte Inger mig grunden. Da Inger gik i gymnasiet, tog hun og mor nogle gange til Aalborg for at gå i biografen. På grund af trafikforholdene så de to stykker samme dag.

I juli måned 1926 havde Hjort og hans nabo gartner Ulrich en meningsudveksling i Aalborg Amtstidende om: 'Biografteater og Radio. Det er en almindeligt anerkendt Sandhed, at Vejen til Dannelse gaar gennem Læsning, og at Bogen danner Grundlag for al Kultur, idet den er det Middel, som forplanter den menneskelige Viden fra den ene Slægt til den anden og fra det ene Land til det andet.

Men for at sætte sig ind i Tidens Aandsliv er det ikke nok at læse Aviser. Disse er en af vor Tids vigtigste Kulturfaktorer. Det er gennem Aviser, at Befolkningens store Masser, som ikke har Tid og Raad til boglige Studier, bliver delagtige i Tidens Viden og aandelige Rørelser.

Den store Betydning, som Litteraturen og pressen har, er i den sidste Tid blevet alvorligt truet ved to nye Opfindelser, Biografen og Radioen.

Biografen bevirker, at Folk ikke længere gider læse. Det er meget lettere at se Litteraturens Værker filmatiseret i Biografen end at læse dem i Bogform. Men det aandelige Udbytte af Filmen bliver selvfølgelig Nul.

Radioen bevirker, at Folk ikke længere gider at læse Aviser. Det er lettere at høre Nyheder i Telefon eller Højtaler end at studere Aviserne.

Disse to Opfindelser maa derfor betegnes som i egentligste Forstand som kulturnedbrydende, idet de truer selve Kulturens Grundlag i Bøger og Aviser. Hvis ikke Mennesker skal synke ned i Uvidenhed, bliver det nødvendig, at Staten lukker Biografteatrene og Radiostationerne. Læge Arne Hjort, Støvring."

Gartner Ulrich svarede et par dage efter herpå: "Beder om Plads for følgende: Hr. Dr. Hjort mener, at ovenstaaende Opfindelse er kulturnedbrydende. Jeg vil paastaa det modsatte. Fremtiden vil foruden Bøger og Aviser tage Biograf og Radio i sin Tjeneste. Jeg vil gøre Dr, Hjort opmærksom paa, at det dog ikke saa meget er Avisartikler, man holder Radio for, som for at modtage en god og lødig Musik direkte ind i sin Stue til Glæde for store og smaa, samt om Søndagen at høre Pastor Olfert Ricard, Malmstrøm, eller en anden god Præst tale om Dagens Emne.

Man ønsker at forbedre sine Sprogkundskaber, men som bekendt er det altid vanskeligt med Udtalen ved Selvstudium. Her kommer Radioen os til Hjælp, idet der derigennem gives Sprogundervisning ved indfødte Lærer.

Saaledes kunde jeg nævne mange flere Eks, hvor Radioen er et uerstatteligt Gode, til Efterlysning af forsvundne Børn, og ikke at forglemme, hvor mange smaa Missekatte og Papegøjer, der ved dens Hjælp skaffes til Veje.

Jeg vil endnu engang pointere, at først og fremmest er Radioen til for at give os Sang, Musik og Foredrag, og hvilken Betydning har disse Ting ikke for Mennesker, der boer afsides eller er syge og sengeliggende. Man bliver saa sandt heller ikke meget dannet eller kultiveret ved at læse politiske Aviser. Carl Ulrich, Støvring."

Læge Hjort var den i Støvring, der havde læst flest bøger. Han havde selv et stort bibliotek. Først under krigen anskaffede far en radio, for at kunne høre nyheder fra BBC, den engelske radio.

-Her bryder vi af i denne let redigerede beretning, men for den der vil vide noget om Støvring by og dens opland i forrige århundrede er der meget at hente i Gorm Erik Hjorts arkiv. Her skal det blot nævnes, at han har gennempløjet aviserne fra århundredets begyndelse og frem til 1938, og at han har kopieret eller nedskrevet det han fandt fra sin hjemegn.

Red. Poul Christensen

Konkurrencen i sidste nummer af "Hanen", hvor vi havde udlovet god rødvin til den der kunne lokalisere hvad billedet forestillede, gav ingen svar!

Det skal her indrømmes at det også var en meget drilagtig opgave vi havde stillet vore læsere overfor, idet billedet er mere end 80 år gammelt, men det viser altså Hæsumvejens udmunding i den endnu grusbelagte Viborgvej, lige overfor læge Hjorts nybyggede hus på Viborgvej. På det tidspunkt var man

lige netop begyndt at bygge på Viborgvej, og endnu var der ikke blevet bygget huse på Hæsumvej.

Generalforsamling.

Lokalhistorisk Forening/Arkiv afholder generalforsamling Tirsdag den 11. maj kl. 19:30 på lokalarkivet i Øster Hornum

Dagsorden ifølge vedtægterne. Eventuelle forslag til behandling på generalforsamlingen bedes fremsendt til et bestyrelsesmedlem senest 8 dage før.

Bestyrelsen

I anledning af foreningen/arkivets 30 års jubilæum er den samlede bestyrelse blevet fotograferet, og det synes vi da ikke vore læsere skal snydes for. Bagerst fra v.: Robert Kjær, Poul Christensen, Erling Trads, Vagn Pedersen. Forrest: Bent Aalestrup, Marit Terp og Kurt Danielsen.

Forsiden af sidste nummer af ”Hanen”

Da en del læsere har spurgt om hvilken kirke vi havde afbildet på forsiden af sidste nummer af ”Hanen”, skal vi her røbe at det var Buderup ødekirke. Den regnede vi egentlig med at alle kendte.

Støvring Kommunes Lokalhistoriske Arkiv. –arkivets indhold.

Da mange sikkert ikke er klar over hvad kommunens arkiv indeholder, og hvilke muligheder man har for at søge oplysninger, skal vi her kort redegøre for arkivets samlinger.

I foreningens/arkivets formålsparagraffer står der, at arkivet skal indsamle, registrere og gøre vore samlinger tilgængelige for den der vil studere egnens historie.

Siden starten i 1973 har vi bestræbt os på at indsamle alt relevant historisk materiale, som ellers står i fare for at gå til. Det er blevet til mange hyldemeter i årenes løb. For at kunne danne sig et vist overblik over hvad man vil kunne finde på arkivet, skal her kort nævnes:

Foreningsarkivalier, -fra såvel nulevende som nedlagte foreninger.

Personarkiver, -erindringer og personlige papirer.

Erhvervsarkiver.

div. andre arkivalier, som ikke hører hjemme i de statslige arkiver, og som ellers ikke ville blive bevaret.

Lydbånd med optagelser af personer.

Videoer og film af lokal oprindelse.

Flere tusinde fotos.

For imidlertid at gøre arkivet til et brugbart forskningssted for den der vil søge relevante historiske oplysninger, har vi samtidig sørget for at arkivet også ejer fotokopier af de mest anvendte arkivalier i statens arkiver, nemlig:

Kirkebøgerne fra kommunens 7 sogne (indtil 1891), -samt de tilgrænsende sogne.

Folketællingslister fra kommunens 7 sogne

Godsarkivalier fra de godser der har ejet jord i de 7 sogne.

Hornum Herreds tingbøger fra 1636 –84 (registreret).

En kortsamling.

div. andre fotokopier og registranter til statens samlinger.

Hertil føjer sig som hjælpemidler en udbygget håndbogssamling og en samling af lokalhistorisk litteratur.

Arkivets læsesal er desuden udstyret med et tilstrækkeligt stort antal læseapparater til mikrofilm, ligesom det elektroniske udstyr gør det let og hurtigt at lave kopier af arkivalier og fotos.

Slægtsforskningskursus.

Da vi har fået henvendelser fra flere om muligheden for at lave et slægtsforskningskursus, kan vi oplyse at vi forsøger at få et sådant kursus op at stå til efteråret. Nærmere herom vil man kunne finde i lokalavisen efter sommerferien.

Kontingentbetaling for 2004.

Med dette nummer af ”Hanen” følger der et girokort til betaling af kontingent for året 2004.

Kontingentet er stadig uforandret 90 kr.

Af hensyn til generalforsamlingen den 11. maj er der deadline den 10. maj 2004.

Torsdag den 4. november er arkivet lukket, da der vil være et arrangement på arkivet denne dag.

Gamle numre af ”Hanen”.

Det sker at der er medlemmer, der henvender sig for at få et eksemplar af et af de ældste numre af ”Hanen”, som de netop mangler. Det vil vi forsøge at råde bod på med et genoptryk, dersom vi ikke har det liggende.

Hvis man har et ønske om et eksemplar af et bestemt nummer, kan man henvende sig til bestyrelsen eller på arkivet. Henvendelse herom skal ske inden udgangen af juni måned, da vi så vil samle evt ønsker sammen.

Jernbanen kommer til Støvring.

Da jernbanelinien fra Hobro til Aalborg blev åbnet den 19. september 1869, blev der samtidig åbnet op for en helt ny udvikling i den gamle bondelandsby. Den nye tid var kommet til Støvring, med meget hurtige forbindelser til en omverden, der ellers kunne synes langt væk, og som det kunne være forbundet med en del besvær at nå.

Byen der altid havde ligget længere mod syd fik nu et nyt centrum. Med jernbanestationen, hvorfra livslinien til omverden udgik, opstod der et helt nyt kvarter i byen.

Ikke sådan at det gik hurtigt, de første år skulle man på jysk maner først se tiden an, men i 1880-erne gik der gang i byggeriet, og der skulle ikke gå ret mange år før hele Jernbanegade var fuldt udbygget. Næringsloven fra 1857, der brød købstædernes monopol på handel og håndværk, kom nu først for alvor til at slå igennem, og byen begyndte at vokse sig stor. Tilflyttere kom til byen, handlende og håndværkere samt statsansatte ved jernbanen og postvæsenet.

For de gamle bondefamilier har det været noget af en omvæltning at se deres landsby blive forvandlet til en ”moderne” stationsby med rigtige forretninger, værksteder, andelsmejeri og en brugsforening. Kroen blev bygget op på ny, og sågar en fin højskole med ungdom blev grundlagt i disse år.

Billeder på vort arkiv viser os Jernbanegades udvikling fra slutningen af 1800-tallet og ned imod den nyere tid, hvor bilismen og de nye gode veje i en årrække svækkede nærtrafikken, så man til sidst så sig nødsaget til at stoppe for muligheden af at tage til Aalborg med toget. Nu ser det ud til at udviklingen igen går den modsatte vej. Hyppige togforbindelse med nærbanen til storbyen med dens restriktioner på parkeringspladser, giver nu igen jernbanen en chance, og for os andre et godt alternativ. Det er så op til os selv at benytte den.

3 unge mennesker på Bavnebakkeskolen har optaget en video af nærbanens åbning i december, - og har foræret et eksemplar til arkivet, hvilket vi er meget taknemmelige for. Her vil man så i fremtiden vil kunne se hvordan det gik til dengang i 2003. Tænk om man havde haft video i 1869...

For 100 år siden var man også meget optaget af nærbaner. Efter at Statsbanerne havde trukket sine skinner over det ganske land, fik man mange små privatbaner, der kunne bringe fragt og folk til og fra købstæderne. Og Himmerland var ingen undtagelse. Hvalpsundbanen kom tidligt, og så gik der næsten mode i det, der blev trukket streger på kryds og tværs. Vores kommune var berørt af et par stykker af projekterne.

Under første verdenskrig havde man i hvert fald 2 banetanker på beding. Den ene skulle fra Aalborg gå langs fjorden til Nørholm, for så at dreje mod syd over Sønderholm, Molbjerg, Øster Hornum, Byrsted, Hyllested, Suldrup, Sønderup, for så at løbe videre sydpå imod Brorstrup, osv. Det andet projekt blev kaldt for ”Himmerlandsbanen”, og dens forløb vises på dette kort fra 1915.

Jo, ideer havde man nok af, og der var naturligvis mange lokale interesser involveret i sådanne banetanker. I Godthåb havde Zinck haft en stor andel i Hvalpsundbanens forløb, idet fabrikken jo så

en klar fordel i at have en jernbanestation liggende lige ved fabrikken. Andre steder kunne man godt have tilsvarende interesser.

Men andre projekter blev ikke til noget, tiderne ændrede sig, lokale vognmænd anskaffede sig lastbiler og rutebilerne kom på vejene, der efterhånden fik brolægning og asfalt.

Men tænk om man kunne have taget toget fra Øster Hornum til Sønderup i dag...

Poul Christensen

Postpenge iberegnet

Mandag den 18. Januar 1915.

ANNONCER: Alts. Ret. Inserater. Høvedst.

Himmerlandsbanen.

Kort over Baneprojektet Mars-Hurup, som det nu er bedtaget.

Endelig synes det nu, som om det Himmerlandske Baneprojekt Mars-Hurup (ogsaa kaldet „Everbanen“ og „Marimanns Ban“) skal blive til Virkelighed. Udvalget har arbejdet ihærdigt og har nu med Planer læsbige, lige til at sende ind til Rigsdagen, naar først de enkelte Kommunes Tilslud er færdige. Svis bette kan se frats, er det Meningen at indsende Andragende til Rigsdagen allerede i Februar.

Hurup, drejer mod Nordøst, Nord om Lilled, Syd og Øst om Lerdrup til Bølum, hvor den løber i Nalberg-Padfundbanen Nord for Byen, og følger denne ind til Bølum Station, som ogsaa snæres ombannet til Gæleskation, herfra gaar den over Solbjerg Enge Øst om Hurup, og gaar saa i en lige Linie Vest om Als, hvor Endestationen lægges Syd for Byen ved Helberkøvejen.

Fra Røstrib til Lerdrup følger

A. Ekspropriation.
Erklæring for bekvandigt afkædet Areal (Banen bliver 72 km) 400.400 Kroner. Kommuneskæfforretninger, Sandhulbetter m. m. 72.800 Kroner. Ialt: 473.200 Kr.

B. Anlæget.
Erklæring for ubilertibigt og tilfælbigt Tab 14.860 Kr. Fremstilling af Banen og Forarbejde 708.800 Kr. Overskræninger og Beje Beskræbninger 38.048 Kr. Broft 33.600 Kr. Bejoverskræbninger og Beje 48.000 Kr. Oberbygning, Døvebpor og Stelbor 1.070.660 Kr. Trilten og Markteben 23.120 Kr. Stationer og Stations-

Giver et ved alle Sinter lagt ER for Naen, da Trinbrædt Vest for Naen bin tilader Anlæg af Trinbrædt med saa Hove Beskræbninger (50 a 60.000 Kr.), at det man antages at overflige Beskræbningen af den værlige Be- liggende.

Tilfældene fra Kommunerne.
Udvalget har foreslaet følgende Beskræb som passende Tilslud for de

Brev fra Canada.

I sidste nummer af "Haven" berettede Aage Olsen om sin tid i Sørup skole, hvilket kom til at sætte en masse tanker i gang hos vores læser og flittige meddeler i Canada, Alfred I. Gregersen, der for mange år siden emigrerede til dette store land. Alfred Gregersen, der stammer fra Hæsum, fik i sit nye land arbejde indenfor fængselsvæsenet.

Skønt det nu er mange år siden han forlod Himmerland, så går hans tanker ofte tilbage til den hjemegn han forlod, og han har i tidens løb sendt os en hel del erindringsglimt fra Hæsumområdet. Her er hans seneste brev:

Den første skole i Sørup.

1740 – 1852.

Denne "gamle, vaklende rønne" havde i et tidsrum af 112 år været et sted for lærdom, før den kom ind i Gregersen familiens eje den 3. Juni, 1862. Jeg har ikke i sinde at antyde, at intet blev lært der siden, men det blev formentlig ikke længere set som undervisning i den gængse forstand, og metoderne man anvendte var muligvis mindre formelle.

Mange - om ikke alle - af de efterfølgende data er i min besiddelse, takket være Asta Bundgaard Jørgensens omhyggelige gennemsøgning af arkivalier i Danmark både på det lokale arkiv og på Landsarkivet i Viborg.

Den ovenfor viste ejendom var den første skole i Sørup, og den tjente som sådan fra 1740 til 1852, da en ny skolebygning blev opført på en del af den jord, som hørte til den gamle skole. Den gamle skole og det resterende jord blev så solgt til Niels Nielsen Bech, som på den tid var registreret som husejer og høker. Det har ledt mig til at spekulere på, om han har drevet høkerforretningen fra det der plejede at være skolestuen?

I 1862 solgte Niels Bech ejendommen til min oldefar, Gregers Andersen Rostrup, for 600 Rigsdaler. I skødet er det angivet som Matr. Nr. 2a., 2½ album, og den medfølgende parcel af jord er anført som Matr. Nr. 20b., 2 fjk. ½ album.

Skødet blev skrevet på Støvring Møllegård den 3. Juni, 1862. Mine oldeforældre var således den første generation af Familien Gregersen i det hus. Den 23. December, 1866, (lille -juleaften) overdrog min oldefar ejendommen til hans søn, min farfar, Anders Christian Gregersen - den anden generation af vor familie i Sørup gamle skole.

På det tidspunkt var min oldefar kun 57 år gammel, født i 1809, d.v.s. for ung til at trække sig tilbage; men -iefter hans mening - ikke for gammel til at rejse halvvejs rundt om jorden, så han og min oldemor, Maren Jensdatter, 54, født i 1812, drog afsted til Seattle i Washington Staten på Stillehavskysten af de forenede stater, hvor den blodige borgerkrig var afsluttet et par år i forvejen.

Det var endnu i dagene med sejlskibe og diligencer, "stagecoaches", som man kaldte dem herovre. De havde af gode grunde ikke - som Phileas Fogg i Jules Verne's samtidige novelle "Jorden rundt i firs Dage" - ingen tjener som Passepartout til at tage sig af deres komfort og til at holde øje med deres rejsegods, indtil de nåede deres bestemmelsessted. Det var jo da også kun halvvejs rundt om jorden, men de gjorde det på fyrré dage.

De blev modtaget i Seattle af fire af deres børn, som havde emigreret dertil nogle år i forvejen, så oldefar Gregers og oldemor Maren var sikre på at have et sted at bo. De tog aldrig tilbage til Danmark - jeg kan forestille mig en sådan tur i en livstid ville være nok - og ifølge hvad jeg er blevet fortalt som dreng, så døde de der engang i 1890'erne.

Sørup gamle skole blev overdraget til min farfar en uge før han blev gift i Buderup Kirke med min farmor, Maren Madsdatter, og alle deres ti børn, otte sønner og to døtre, blev født i det hjem i et tidsrummet af seksten år - mellem 1866 og 1884. Deres førstefødte, Marthinus, blev født der den 19. August, 1868, og min far, deres fjerde, blev født der den 2. juli, 1871, og den sidste af deres børn, Marinus, blev født den 17. November, 1884.

Min Farfar ejede den ejendom i 38 år, indtil han den 7. Maj 1904 overdrog den til sin søn, min farbror Jens. Min farfar var på det tidspunkt 64 år gammel, og det er muligt at han og min farmor fortsatte med at bo der indtil min farmor døde i 1917, da det var et forholdsvis stort hus. Min farfar boede senere hos en anden søn, Lars Christian, i Oplev, og jeg husker ham fra den tid. Han snittede træheste til Niels og mig.

Farbror Jens og hans familie levede i Sørup gamle skole i 19 år, og det er sandsynligt at alle deres børn blev født der, som den fjerde generation af vores familie. Jeg har måske besøgt dem der men det kan jeg ikke huske noget om Da Jens solgte ejendommen i 1923 havde den været i familiens eje i mere end 60 år.

Den første ejer af vort hjem på Hæsum mark er indført i Registeret som Anders Christensen (Dejn), og det er sandsynligt at han fik det navn, fordi han havde "holdt skole", som det hed dengang. Med fire generationer af vores familie boende i Sørup første skole i 61 år, og den første ejer af vort bandomshjem, en dejn, er det måske mere end et tilfælde at to af mine forældres børnebørn blev lærerinder, og en tredje assisterer nu frivilligt, hver dag i skoleundervisning, og en fjerde er bibliotekar. Det kunne lede én til at tro, at noget har smittet af gennem alle de årtier..

Måske er noget af oldefar Gregers` rejselyst stadig i familieblodet? De omtalte fire børnebørn er vidt adskilte og lever langt borte fra Sørup gamle skole. Bibliotekaren er i København, og én af lærerinderne er i Rumænien, mens en anden underviser på et gymnasium i Canada, hvor hun tog sine universitetsgrader, B.A. i engelsk litteratur og B. Ed. Den frivillige deltager i skolearbejdet, udfører den funktion i North Caldwell, New Jersey, og hun tog sin universitetsgrad på La Universidad de las Americas i Pueblo staten i New Mexico.

Jeg lærte mine første lektier i Hæsum skole under lærer Greve, og på denne side af Atlanten har jeg opnået en del lærdom på Toronto Universitet i Hamilton, og Rutgers Universitet i New Jersey, samt en række af andre kurser – mest i forbindelse med rehabiliteringen af alkoholikere, narkomaner og seksualforbrydere, som afsonede straffe af forskellig udstrækninger i Ontarios fængselsvæsen. Det

var min beskæftigelse de sidste 25 år, inden jeg blev pensioneret, et job der i sig selv var et krævende kursus i menneskekundskab.

Alfred I. Gregersen, Toronto, Ontario, Canada.

Lærerlønninger i Årestrup.

Der er stadig folk, der kalder en lærer for ”degn”, skønt det snart er 200 år siden denne titel blev afskaffet. Degnen var præstens medhjælper i og omkring de ting der foregik i kirken, med at synge for til salmesangen og hvad der ellers hørte sig til. Det job havde bestået i århundreder.

Da vi i 1814 fik en lov om folkeskolen blev degneembedet nedlagt, og i

stedet lavede man nu to stillinger, nemlig en stilling som kirkesanger og et job som kirkebylærer. Kirkebylæreren var den person som førte en genpart af kirkebogen, og som konfererede og afstemte denne med præstens eksemplar. Som regel var det den samme person, der varetog begge stillinger, og som regel var det på landet knyttet til stillingen som førstelærer. Dermed kunne denne få suppleret sin hovedindtægt, der jo gik ud på at bibringe bøndernes børn en vis form for skolekundskab.

På lokalarkivet har vi en oversigt over hvad en førstelærer i slutningen af det 19. århundrede kunne påregne at have i indtægt. Det var lærer Flyger i Årestrup, som i 1898 havde en fast indtægt, der så således ud:

6 tdr. rug a 9 kr. 92 øre	59,52 kr.
35 tdr. byg a 8 kr. 93 øre	312,55 kr.
skolepenge	48,00 kr.
kirkesangerløn	20,00 kr.
kirkebylærer	<u>20,00 kr.</u>
i alt	460,07 kr.
hertil kom et legat fra Nørlund godskontor	12,00 kr.

Det var ikke nogen stor årsløn, set med nutidens øjne. Men desuden var staten så generøs at den gav et årligt tilskud på 20 kr, hvortil kom et ikke nærmere specificeret tilskud på 40 kr.

Man bemærker at en væsentlig del af lønnen oprindeligt var sat i korn, og her kunne indtægten nok svinge en del, alt efter de øjeblikkelige konjunkturer på kornmarkedet.

Førstelærerens løn var dog noget større, idet der også knyttede sig en del uvisse indtægter til hans embede.

Først var der højtidsfringerne. Fra gammel tid havde det hørt sig til, at kirkegængerne til jul, påske og pinse havde pungen oppe af lommen for at give en skilling til ”degne”. I 1898 indbragte det lærer Flyger 60 kr. Påsken gav 40 kr.12 øre, og til pinsen havde han fået i alt 36 kr.25 øre.

Endvidere var det skik at konfirmanderne også ”ofrede” til læreren. Det gav det år 11 kr.

Endelig var der de absolut uvisse indtægter, accidenserne, som barnedåb og bryllupper kastede af sig. Disse var jo afhængige af hvor stor sognet var, hvor mange der kunne finde på at gifte sig, og om folk sørgede for at få sat nogle børn i verden, -og ikke mindst om det var et sogn hvor folk var nogenlunde velstående, eller det var et fattigt hedesogn.

Et bryllup kunne indbringe fra 4 til 10 kr, et barnedåb fra godt 1 kr. op til 3 kr.

Flyger har nedfældet hvad hver enkelt gav ham til juleoffer i året 1900, og her kan man se at det ikke var de store beløb det år. Det kunne svinge fra 10 øre op til 50 øre, med enkelte undtagelser,

hvor der faldt en hel krone af, en enkelt gav en daler, og endelig fik han hele 11 kr fra Torstedlund.

I alt gav det en samlet årsindtægt på 937 kr. 77 øre. Hertil må man nok også regne med at Flyger har haft fri tjenestebolig i skolen og en pligtaflevering af brændsel fra beboerne i skoledistriktet. Til boligen hørte der sikkert også dengang en stykke jord, hvor han har kunnet dyrke sine kartofler og noget kål.

Spørgsmålet er så hvor meget disse tal siger os i dag, når vi ikke er klar over hvor meget en familie dengang skulle have i indtægt for at holde skindet på næsen. Den eneste mulighed for at kunne drage en sammenligning med vores tid, er at vi kan se på afregningsprisen for en tønne rug eller byg idag. Dengang fik man altså 9 kr. 92 øre for en tønne rug, men man havde jo heller ikke de samme udgifter som vi har nu.

Poul Christensen

Lærer Flyger, der var ansat i Årestrup omkring forrige århundredskift. Flyger var også medlem af Årestrup sogneråd, hvor han var sekretær.

Forsidebilledet i dette nummer af ”Hanen” forestiller købmand Thomas Thomsen i Sørup foran sin købmandsforretning, hvor man kunne få kolonial og delikatesser. Her kunne man foruden mel og gryn også købe sig en kødhakker, bestik, et spejl, eller måske en taske til fru foruden en mængde andre rare sager. Han kunne også levere en kæde, hvis det var det man havde brug for, -eller er det måske noget julepynt der hænger i vinduet til højre... Billedet er fra 1932.

Forening og arkiv.

"Hanen" udkommer 2 gange om året. Kontingentet er af generalforsamlingen fastsat til 90 kr. om året. Girokort vil følge med det første nummer hvert år.

Nye medlemmer kan tegne sig ved henvendelse til et af bestyrelsesmedlemmerne.

Arkivets åbningstider:

Mandag kl.19:00 - 21:30, Torsdag kl.13:00 - 17:00 Arkivet holder lukket i skolernes ferier.

Henvendelse vedrørende foreningens anliggender, arkivforespørgsler, "Hanen" -eller andet kan ske ved henvendelse til et af bestyrelsesmedlemmerne:

Poul Christensen (formand)	9838	5221
Marit Terp (næstformand)	9837	1221
Kurt Danielsen (kasserer)	9837	8226
Bent Aalestrup (sekretær)	9837	1247
Robert Kjær	9837	1139
Vagn Pedersen	9865	3104
Erling Trads	9837	8323

Adresseændring bedes meddelt kassereren

Arkivets postadresse: Lokalhistorisk arkiv for Støvring Kommune Estrupvej
13 B, Øster Hornum, 9530 Støvring.

Arkivets tlf. nr.: -normalt kun i åbningstiden 9838 5707 e-mail adresse:

lokalhistoriskarkiv@indbakke.dk

hjemmeside: www.stoevringlokalarkiv.dk

Redaktion ved Marit Terp og Poul Christensen. Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Trykt hos Årestrup Bogtrykkeri ISSN 0905-202X

